

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Notatka ze spotkania Grupy Tematycznej ds. Inteligentnych Wiosek (*Smart Villages*) w dniu 22 maja 2018 r. w Brukseli

Kolejne spotkanie grupy tematycznej odbyło się 22 maja 2018 r. w Brukseli. Spotkanie dotyczyło, podobnie jak poprzednie, możliwości realizacji szeroko rozumianych usług na obszarach wiejskich za pomocą innowacji społecznych i cyfrowych. Miało ono cztery cele:

- lepsze zrozumienie i uszczegółowienie znaczenia i istotności koncepcji *smart village*;
- prezentacja różnorodności innowacji społecznych i cyfrowych na rzecz rewitalizacji usług na obszarach wiejskich oraz promocja wymiany doświadczeń pomiędzy wdrażającymi ich podmiotami;
- identyfikacja czynników sukcesu realizacji takich działań z perspektywy praktycznej;
- rozpoczęcie dialogu z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie polityk unijnych dotyczącego tworzenia bardziej przyjaznego środowiska dla realizacji koncepcji *smart village* (w perspektywie obecnej i przyszłej).

W spotkaniu uczestniczyło ponad 160 osób – przedstawiciele m.in. Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej (i jednostek jej podległych), krajowych sieci obszarów wiejskich, ministerstw, samorządów lokalnych i regionalnych, sektora społecznego i akademickiego. Sześciu uczestników spotkania reprezentowało instytucje z Polski.

Spotkanie otworzył i przewodniczył mu w trakcie całych obrad Mario Milouchev, dyrektor Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich. Przedstawił on także wyniki krótkiej ankiety, jaką przeprowadzono wśród uczestników spotkania ws. najważniejszych ich zdaniem problemów, którym naprzeciw powinna wychodzić koncepcja inteligentnych wiosek. Zgodnie z jej wynikami, w pierwszej kolejności są to ograniczenia w świadczeniu i dostępie do usług publicznych na obszarach wiejskich, następnie depopulacja obszarów wiejskich, transformacja cyfrowa, innowacje społeczne. Najmniej palącymi wyzwaniami, w opinii przybyłych, były powiązania i współpraca obszarów wiejskich i miejskich oraz gospodarka nisko-emisyjna.

Spotkanie podzielone zostało na pięć części.

Pierwsza z nich dotyczyła działań, jakie podejmuje UE na rzecz inteligentnych wiosek. Phil Hogan (Komisja Europejska) podjął temat uwarunkowań rozwoju takich wiosek, a także starał się odpowiedzieć na pytanie, jak takie wioski mogą wzmacniać rozwój obszarów wiejskich. Jego zdaniem, realizacja koncepcji *smart village* sprzyja rozwojowi biznesu, poprawie służby zdrowia, poprawie dostępu do internetu, poprawie dostępu do rynków pracy i usług *door-to-door*. Dodał także, że głównym celem wdrażania tej koncepcji powinno być osiągnięcie pełnego potencjału wsi w Europie, który nie tylko jest znaczący, ale wciąż niewykorzystany. Drugi z prelegentów w tej sesji, Franc Bogović (Parlament Europejski), wskazał na istotność już istniejących programów europejskich, które mogą i powinny zostać wykorzystane do wdrażania koncepcji inteligentnych wiosek. Przede wszystkim

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

stwierdził, że kluczowa jest tutaj rola lokalnych grup działania (LEADER/CLLD), bowiem to one „wychodzą” z działaniami na poziomie lokalnym do ludzi, a jednocześnie to mieszkańcy obszarów wiejskich są istotą w koncepcji *smart village*. Wskazał także na istotne powiązania między specyfiką obszarów wiejskich a problemami, z jakimi zmagają się Europa. Otóż, to obszary wiejskie są „w środku” różnych zagadnień problemowych, takich jak rolnictwo czy kwestie środowiskowe – pozostających priorytetowymi dla Wspólnoty.

W drugiej części spotkania, którą otworzył Paul Soto z punktu kontaktowego ENRD w Brukseli, przyglądano się inspirującym przykładom działań podejmowanych na obszarach wiejskich w kontekście inteligentnego rozwoju wsi. Prelegenci prezentowali studia przypadków:

- wieś Vuolenkoski w Finlandii (Kaisa Pethman, Ville Pisto): w wiosce, przeciwdziałając jej depopulacji, założono wiejskie przedsiębiorstwo rozwoju, którego zyski są przeznaczane na rozwój społeczności i obszaru; przedsiębiorstwo prowadzi również działania edukacyjne, polegające na nauczaniu młodych mieszkańców wsi współpracy z innymi ludźmi; istotne dla powodzenia działań jest długoterminowe zaangażowanie – właściwe rezultaty widoczne były w tej wsi dopiero po 15 latach; prelegenci omówili, czego UE może nauczyć się od każdej pojedynczej wioski, na przykładzie Vuolenkoski (zbyt krótki okres programowania, 6 lat, jest niewystarczający, by osiągnąć spodziewane efekty, a do tego zagraża ciągłości niektórych działań; fundusze europejskie mają ogromne znaczenie dla społeczności lokalnych; fundusze wydawane są najefektywniej tylko wówczas, gdy pracują z nimi społeczności aktywne i zaangażowane);
- gmina Betzdorf-Gebhardshain w Niemczech (Sara Bruehl): utworzenie wioski cyfrowej, której celem jest łączenie ze sobą ludzi; idea opiera się głównie o istnienie sklepu on-line, który sprzedaje produkty lokalne, jednak transport i dostarczenie produktów odbywa się osobiście przez wolontariuszy (każdy mieszkaniec może nim zostać), co sprzyja rozwojowi interakcji międzyludzkich; w dalszej kolejności rozwinięto platformę, za pomocą której mieszkańcy mogą się komunikować, dzielić pomysłami i organizować spotkania; wskazano także, że efektywną metodą uczenia się nowych rozwiązań jest metoda prób i błędów – na taki sposób uczenia się lokalnych społeczności powinna być też gotowa polityka europejska;
- fundusz powierniczy Mull and Iona Trust w Szkocji (Sandy Brunton): utworzenie społecznego centrum przedsiębiorczości, którego podstawowym celem jest zapewnienie dostępu do przestrzeni biurowej i usług niezbędnych dla realizacji własnej działalności gospodarczej; utworzenie własnego systemu transportu publicznego; budowa domów na wynajęcie; ochrona gatunku zagrożonego, bielika, co pozwoliło rozwijać ekoturystykę (gatunek stanowi atrakcję dla amatorów tego typu aktywności), z której to zyski są reinwestowane w ochronę środowiska; działania na rzecz redukcji ilości odpadów; organizacja wsparcia osób starszych i chorych na demencję; omówienie wniosków dla kształtowania polityk rozwojowych: istotne jest istnienie takiej legislacji, która umożliwi społecznościom samodzielną realizację własnych potrzeb (*do-things-for-themselves legislation*) i podejmowanie decyzji opartych na miejscowych potrzebach (*place-based decision-making*); wymagana jest pewna odwaga, ale i

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

ambicja w podejmowanych działaniach, a także planowanie – takie, które sprawdzi się w warunkach sukcesu, jak i porażki.

Trzecią część spotkania stanowiły interaktywne sesje poświęcone ośmiu wybranym studiom przypadku. Uczestnicy wybierali trzy „laboratoria” w trakcie których byli zaznajomieni z wprowadzonymi rozwiązaniami / projektami. Autor niniejszej notatki uczestniczył w następujących trzech:

- Balquhider Community Broadband, Szkocja (David Johnston): projekt dotyczył budowy połączenia internetowego w wiosce o peryferyjnym położeniu oraz wykorzystania takiego kapitału w rozwoju wsi; omówiono także źródła finansowania tego typu rozwiązań (środki samorządu lokalnego i LEADER);
- Digital Villages, Niemcy (Steffen Hess): projekt dotyczy poprawy jakości życia wykorzystując w tym celu usługi cyfrowe / on-line; opiera się na platformie, do której dostęp mają stowarzyszone gminy; platforma umożliwia oferowanie, zarządzanie i realizację usług w obrębie obszaru działania projektu, na które to zgłaszane jest zapotrzebowanie; częścią projektu są działania opisane powyżej (wystąpienie Sary Bruehl);
- Cowocat Rural, Hiszpania (Gemma Estany): projekt dotyczył utworzenia regionalnej sieci przestrzeni / biur coworkingowych na obszarach wiejskich Katalonii; jego celem było sieciowanie przedsiębiorców, wymiana doświadczeń pomiędzy nimi i dalszy rozwój prowadzonych działalności, dzięki obu wcześniejszym elementom; projekt współfinansowano z środków pochodzących z LEADER-a.

Czwartą część spotkania poświęcono zagadnieniu tworzenia środowiska legislacyjnego dla inteligentnych wiosek. Jose Enrique Garcilazo z OECD podjął się powiązania działań na szczeblu lokalnym z szerszą perspektywą przemian społeczno-gospodarczych. Zwrócił uwagę w tym kontekście na następujące kwestie: 1. Czym jest jakość życia / dobrobyt w ogóle, a czym jest na obszarach wiejskich? 2. Kluczowe dla wzrostu gospodarczego są usługi podlegające wymianie handlowej i pewna, minimalna masa krytyczna odbiorców realizowanych przedsięwzięć. 3. Cyfryzacja powinna być traktowana jako narzędzie, nie jako cel. 4. Zapewnienie usług na obszarach wiejskich powinno stanowić rodzaj podejścia polityk ich rozwoju. 5. W ramach opracowywanej nowej wersji polityki wóber obszarów wiejskich (Rural Policy 3.0) wskazuje się na potrzebę rozwoju obszarów wiejskich wyrażonego nie wzrostem gospodarczym i produktem krajowym brutto, a skoncentrowanego wokół ludzi; podobnie, wyraża się przekonanie, że obszary wiejskie mogą być rzeczywiście konkurencyjne. 6. Z perspektywy badania rozwoju (przykład badań prowadzonych przez OECD), definicja zarówno obszarów wiejskich, jak i miejskich (a w konsekwencji inne definicje ich dotyczące), powinna być możliwa do ujęcia statystycznie. 7. Wreszcie, na uwadze należy mieć fakt, że właściwie nie ma żadnej polityki, która stricte dotyczy tylko jakiegoś typu obszarów, co wynika z obecnych we współczesnym świecie powiązań między nimi; podobnie, powiązane ze sobą, zwłaszcza w odniesieniu do UE, są polityki i ich cele. 8. Podano także pod rozwagę, w kontekście relacji wiejsko-miejskich, czy obszary wiejskie i miejskie są współzależne od siebie, czy też istnieje między nimi symbioza. Wybrane podejście do tych powiązań warunkuje bowiem kształt realizowanych polityk. Prelegent wskazał także, że z badań OECD wynika, że głównym problemem obszarów wiejskich Europy jest starzenie się

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

społeczeństwa, a także problem dychotomii obszarów wiejskich. Mianowicie, wyróżniono obszary wiejskie znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów miejskich i obszary wiejskie, które cechują się położeniem peryferyjnym (w aspekcie geograficznym, jak i uczestnictwa w procesach rozwojowych). Pierwsze z nich właściwie współtworzą z miastami często jednorodną, dynamiczną przestrzeń i przez to mają większy potencjał do rozwoju samo-podtrzymywalnego. Drugie zaś z uwagi na dystans (problem wysokich kosztów inwestycji) i mniejszy stopień uczestnictwa w procesie rozwojowym, stają się podatne na kryzysy, a ich gospodarki nie są stabilne.

W części czwartej spotkania przekazano także, sformułowane w trakcie sesji drugiej, rekomendacje dla przedstawicieli polityki w aspekcie tworzenia przyjaznego inteligentnym wioskom otoczenia legislacyjnego.

W trakcie piątej części spotkania uczestnicy zostali ponownie podzieleni na grupy. Tym razem tworzyli oni grupy dyskusyjne skoncentrowane wokół zaproponowanych przez nich samych problemów szczegółowych, w ramach następujących zagadnień ogólnych:

- Cyfrowe i społeczne innowacje w usługach na obszarach wiejskich,
- Zrównoważona polityka środowiskowa w kontekście zapewnienia usług na obszarach wiejskich (ze szczególnym uwzględnieniem zdecentralizowanych systemów zaopatrzenia w energię),
- Zintegrowane podejście do koncepcji inteligentnych wiosek.

Autor notatki uczestniczył w trzeciej grupie dyskusyjnej. Jej moderatorem był John Grieve (punkt kontaktowy ENRD w Brukseli). Dzięki przeprowadzonej wśród uczestników dyskusji krótkiej ankiecie, wyłoniono kluczowe problemy szczegółowe, które dyskutowano:

- Uproszczenie regulacji dotyczących różnych źródeł finansowania i większa ich komplementarność;
- LEADER jako wsparcie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność – odpowiedniość metody, trudności wynikające z nawarstwiającej się biurokracji i złożoności;
- Zmniejszenie kontroli na rzecz większego wsparcia działań na poziomach europejskim, krajowym i regionalnym oraz większa „współpraca” między tymi poziomami;
- Zwiększenie otwartości polityk (europejskich) na „ryzykowne” inicjatywy podejmowane na poziomie lokalnym.

Ostatni z przytoczonych tematów debaty wynika z faktu, że z natury rzeczy innowacje są „ryzykowne” i nie przebiegają wg standardowego scenariusza. Taki postulat oparty jest na własnych badaniach nad odnową wsi w Polsce (często współfinansowanej ze środków unijnych). Z badań tych wynika, że obecne otoczenie instytucjonalno-finansowe wsi w Polsce utrwała w mieszkańcach obszarów wiejskich standardowe wzorce myślenia na temat rozwoju – jego planowania, realizacji i wydatkowania funduszy. Z drugiej strony, polityki na szczeblu europejskim kluczową rolę przypisują projektom innowacyjnym. Zachodzi tutaj więc pewien dysonans, bowiem trudno jest realizować innowacyjne projekty na wsi, będąc zmuszonym dostosowywać je do ściśle sprecyzowanych wymagań poszczególnych programów. Polityki nie są więc otwarte na finansowanie projektów, które są

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

niestandardowe (przez to „ryzykowne”). Za projekty „ryzykowne”, w kontekście polityk europejskich, uważam te, których rezultaty są trudne do przewidzenia na etapie planowania działań lub które nie dają się wyrazić ilościowo (w przeciwieństwie do np. projektów infrastrukturalnych). W konsekwencji, środki dedykowane np. odnowie wsi, która z natury rzeczy powinna być innowacyjnym podejściem do rozwoju wsi (i której koncepcja wysoce zbieżna jest w koncepcją *smart village*), zostają przeznaczane na projekty, co do których istnieje większe prawdopodobieństwo, że otrzymają wsparcie z środków unijnych (tj. projekty, których rezultaty łatwo wykazać na etapie aplikowania o środki oraz udokumentować po realizacji projektu, a w konsekwencji projekt łatwo rozliczyć pod względem finansowym). To przeczy wymogom innowacyjności. Z związku z powyższym, chcąc rozwijać inteligentne wsie, należy stworzyć im odpowiednie warunki do finansowania także innowacyjnych działań. Wskazany przeze mnie problem okazał się najżywiej i najdłużej dyskutowanym. Uczestnicy panelu (reprezentacji Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich i ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej) zapowiedzieli, w odpowiedzi na zapoczątkowaną dyskusję, dalsze konsultacje tego problemu oraz działań, które mogłyby uczynić politykę unijną bardziej elastyczną w kontekście wdrażania projektów niestandardowych. Pojawiło się, w toku dyskusji, nawet kilka potencjalnych rozwiązań („testowanie” rozwiązań innowacyjnych, projekty pilotażowe, dalszy rozwój inteligentnych specjalizacji, transfer doświadczeń – uczenie się dzięki już zrealizowanym inicjatywom, dalsze wsparcie CLLD). Dodano także, że taki kierunek (większa elastyczność), będzie obecny w przyszłej perspektywie programowej (obecnie jest ona dyskutowana).

Poza dyskusją nt. problemów szczegółowych zaproponowanych przez uczestników grupy dyskusyjnej, miały miejsce także prezentacje panelistów. Josefina Loriz-Hoffmann (Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich) skupiła się na omówieniu źródeł finansowania dla działań podejmowanych w ramach *smart villages*. Wymieniła tutaj działania 7 (podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich), 16 (współpraca), 19 (wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER), a częściowo także 6 (rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej). Warto też zaznaczyć, że rodzaj źródeł finansowania może zależeć od tego, czym na poziomie lokalnym jest wioska inteligentna (zgodnie z podejściem obecnym w koncepcji *smart village* – nie każde rozwiązanie wszędzie wypali), bowiem stosowane rozwiązania mają rozwiązywać problemy wsi, a nie narzucać znaczenie wiosce inteligentnej.

Eleftherios Starvopoulos (Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej), podjął się charakterystyki kierunków zmian, jakim podlegać będzie polityka spójności w kontekście realizacji działań rozwojowych na szczeblu lokalnym. Do najważniejszych można zaliczyć: 1. dążenie do osiągnięcia rezultatów w sposób elastyczny, szybki, efektywny i prosty. 2. Wyższy udział środków krajowych we współfinansowaniu działań. 3. Szybsze zamknięcie projektów. 4. Większa komplementarność między mechanizmami finansowymi. 5. Uproszczenie procesu finansowego. 6. Utworzenie jednej „Rural Book”, która określi wspólne wyzwania obszarów wiejskich i efektywne dla nich wykorzystanie środków finansowych. Powyższe wynika z lekcji z realizacji obecnej perspektywy programowania. Tutaj prelegent wskazał na przede wszystkim: 1. ważne, by rozwój urzeczywistniać na wielu poziomach, przez co potrzeba usprawnić współpracę między poszczególnymi z nich; usprawnienia wymaga więc zasada współpracy między poziomem europejskim (UE) – krajowym – regionalnym – lokalnym; 2.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

większa odpowiedzialność ciążyć powinna, w aspekcie wspierania CLLD, na instytucjach zarządzających, które wspierać powinny ten rozwój w większym stopniu. Prelegent wskazał także diskutowane obecnie pomysły, wymagające dalszych konsultacji – obecność różnych źródeł finansowania w jednym programie oraz dodatkowe zachęty i korzyści w przypadku projektów realizowanych w partnerstwie.

Martin Traxl (kraj związkowy Tyrol) scharakteryzował przede wszystkim podejście LEADER jako adekwatne do wdrażania koncepcji *smart village*. Zaznaczył jednak, że w takim wypadku LEADER-a należy traktować jako proces (mechanizm), a nie środek (źródło finansowania). Dodał, że adekwatność LEADER-a wynika z faktu, że innowacyjność na poziomie lokalnym prowadzi do innowacyjności na poziomie regionalnym (a to odpowiada przedstawionemu wcześniej w trakcie panelu wnioskowi, że potrzeba większej komplementarności między działaniami na poszczególnych szczeblach). We wdrażaniu koncepcji *smart village* warto też, jego zdaniem, kierować się ku powiązaniu tej koncepcji z koncepcjami mówiącymi o powiązaniach miejsko-wiejskich. W takim scenariuszu, pod rozwagę należy wziąć dążenie do tworzenia inteligentnych obszarów / regionów i opracowywania wspólnych dla nich strategii. Tutaj można dostrzec z kolei nawiązanie do zmian w polityce regionalnej, której celem będzie zwiększanie spójności między obszarami miejskimi a wiejskimi (spójności wewnątrz regionu).

W ostatniej, szóstej części spotkania, której przewodniczyła Neda Skakelja (Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich) podsumowano rezultaty wszystkich, toczonych w ramach piątej części, dyskusji.

Co się tyczy cyfrowych i społecznych innowacji w usługach na obszarach wiejskich, najważniejszymi wnioskami były:

- Potrzeba utworzenia takiej kultury finansowania działań, która oparta będzie o zgromadzoną wiedzę,
- Wsparcie rozwoju takich rozwiązań biznesowych, które są nastawione na długi okres działalności i osiągnięcie realnych celów w określonych warunkach, wzmacniając w ten sposób trwałość osiągniętych rezultatów.

Jeśli chodzi o realizację polityki środowiskowej / energetycznej, kluczowe są:

- Zwiększanie świadomości, wśród potencjalnych beneficjentów, potencjału takich działań, istnienia mechanizmu wsparcia tego typu działań i istnienia usług doradztwa, jeśli chodzi o możliwości realizacji tychże działań,
- Techniczne wsparcie w fazie startowej przedsięwzięcia,
- Dedykowane tego typu działaniom mechanizmy wsparcia na poziomie UE i krajowym,
- Wsparcie dedykowane krajom członkowskim, które pomoże im samodzielnie kształtować sposób, w jakim wdrażane będą rozwiązania na rzecz czystej (przyjaznej środowisku) energii.

Natomiast jeśli chodzi o zintegrowane podejście do wdrażania koncepcji inteligentnych wiosek, za najważniejsze uznano następujące wnioski:

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

- CLLD jako fundamentalne narzędzie dla wdrażania koncepcji *smart village*, ale nie jedyne. Istnieje bowiem kilka dróg wdrażania tej koncepcji, choć też, jak wskazano, nie należy też „ponownie odkrywać koła”,
- Uproszczenie procesu programowania rozwoju i zarządzania (*governance*),
- Potrzeba jasnych i zrozumiałych definicji, kryteriów i celów dla inteligentnych wiosek,
- Umożliwienie realizacji „ryzykownych” projektów, któremu powinno towarzyszyć wsparcie merytoryczne, elastyczność finansowa (mechanizmy zezwalające na realizację tego typu projektów, mając na uwadze, że wydatkowane będą pieniądze publiczne, których nie można nieodpowiedzialnie przeznaczać na rozwiązania, które nie gwarantują określonych rezultatów – potrzeba znalezienia złotego środka; uzup. autora notatki), budowa kapitału, który pozwoli na wdrażanie takich projektów.

Prezentacje dostępne są pod adresem: https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/enrd-seminar-smart-villages_en.

12 czerwca (także w Brukseli) odbędzie się kolejne seminarium dot. inteligentnych wiosek oraz spotkanie grupy roboczej.

Notatkę sporządził: Oskar Wolski, Uniwersytet Łódzki, Katedra Geografii Regionalnej i Społecznej (oskwolski@gmail.com). Tłumaczenia stosowanych przez prelegentów pojęć i tytułów projektów zostały dokonane przez autora notatki.

Udział pana Oskara Wolskiego w spotkaniu finansowany był ze środków Jednostki Centralnej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

